

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

Određivanje cijena komunalnih usluga na lokalnom nivou

Prezentacija za općinske službenike

Kingdom of the Netherlands

Zakonski okvir

- Kantonalni zakoni o komunalnim djelatnostima
- Zakon o komunalnim djelatnostima RS (usvojen je novi Zakon)
- Zakon o zaštiti potrošača BiH
- Zakoni o obligacionim odnosima

Osnove organizovanja

- Na osnovi zakona o lokalnoj upravi i samoupravi
- Općine obezbjeđuju obavljanje komunalnih djelatnosti
- Općine su dužne posebnim propisom regulisati način uslove i način organizovanja poslova pojedinih komunalnih usluga, između ostalog i cijenu i način naplate

Aspekti u isporuci lokalnih usluga

Usluge od opšteg javnog interesa

Ekonomomski aspekt

Socijalni aspekt

Politički aspekt

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

- Sredstva za obavljanje komunalne usluge se obezbjeđuju iz cijene komunalne usluge, komunalne naknade, budžeta opštine, drugih izvora (Zakoni o komunalnim djelatnostima)
- Usluge koje je moguće individualno mjeriti, i usluge koje nije moguće individualno mjeriti (Kom. naknadom se finansiraju komunalne usluge koje nije moguće individualno mjeriti i obračunavati pojedinačnu cijenu za svakog korisnika)

CILJEVI TARIFA

- PRIHODOVNA DOSTATNOST (SA ASPEKTA PRUZAOCA USLUGE)
- EKONOMSKA EFIKASNOST
- PRAVICNOST I JEDNAKOST
- REDISTRIBUCIJA DOHOTKA
- OCUVANJE IZVORA

- Sta treba da se finansira iz cijene usluge, sta treba da sadrzi zahtev za izmjenu cijene

- Sta je povrat troskova: Povrat svih troskova povezanih sa sistemom ili uslugom za snabdijevanje vodom, kako bi se osigurala dugorocna stabilnost istog.

Stabilan sistem

- Koristi se i upotrebi je
- Moze da dadne odgovorajuci nivo koristi (kvalitet, kvantitet, uslužnost, kontinuitet, zdravlje) svima, ukljucujuci i najsiromasnije
- Fukcionice duzi vremenski period, i poslije sto istekne upotrebni rok za prvobitnu opremu)
- POSTOJI ODGOVORNA UPRAVA
- Operativni troskovi, tekuce odrzavanje, administrativni troskovi pokrivaju se na lokalnom nivou
- Moze se upravljati sa lokalnog nivoa, sa nekom vrstom spoljne pomoci
- Ne utjece negativno na okolis

- VODA: EKONOMSKO DOBRO, ILI SOCIJALNA KATEGORIJA?

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

Javna preduzeca iz komunalne oblasti

- Vecinom monopoli
- Nisu trzisno orijentirani
- Cijena vezana za investicije, kad se n.pr uzima kredit, te je neophodno da je iz cijene moguće vratiti kredit
- Racunovodstveni standardi su bitni, sta se ukljucuje u obracun cijene, koje vrste troskova?

- Osnovni principi za određivanje cijene:
 - Ekonomska efikasnost
 - Zastita okolisa (ekoloska efikasnost)
 - Socijalna jednakost (uopsteno)

Kakve karakteristike ima dobro dizajnirani tarifni sistem?

Omogućava povrat svih redovnih troškova poslovanja koj se pojavljuju pri proizvodnji, prenosu u isporuci robe, plus određeni profit

- Promovira takvu potrošnju koja će unaprijediti uslugu
- Zastiti okoliša i promocija takvih praksi koji će unaprijediti ekološku svijest
- Motivira potrošače na racionalnu potrošnju kako ne bi došlo do deficita u kapacitetu
- Ohrabruje potrošače da provode mjere efikasnosti

Troskovi (sira definicija)

- Finansijski troskovi (operativni troskovi, kapitalni troskovi, troskovi servisiranja kapitala)
- Ekonomski troskovi (izgubljena vrijdnost vode za druge svrhe)
- Troskovi zagadjivanja okolisa
- Ostali troskovi (izgradnja institucija, informacijski sistema, monitoringa i evaluacije, planiranje i razvoj strategija, razvoj ljudskih resursa)

Sta je tarifni sistem

- Tarifni sistem je sistem koji se sastoji od procedura i elemenata koji odredjuju potrosacev ukupni racun. Dio racuna koji se izrazen kao *jedinici/vijeme* je obicno fiksni dio, a dio koji je izrazen kao *novac/kolicina ili obim* je varijabilni dio

Kalkulacija cijene

- Direktni troškovi
 - (Bruto plate i druga licna davanja radnika direktno uposlenih,
 - troškovi materijala, amortizacija, gorivo itd)
- Indirektni troškovi (troškovi administracije)
- Finansijski troškovi

- Mogu li se troškovi kategorizirati na drugi nacin?

- Povlastice kojim kategorijama, je li to ispravan pristup da se putem cijena vodi socijalna politika!

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

Metode odredjivanja cijena

1. Na osnovu istorijskih troskova,
2. Na osnovu prihodovnih potreba (koje pokrivaju troskovne zahtjeve-troskove proizvodnje i distribucije, plus profit)

Glavni nedostatak je da je ovaj nacin obracuna usmjeren ka povratu vec investiranih sredstava, i ne reflektira potrebu za investiranjem u infrastrukturu. U slucaju inflacije, troskovi amortizacije ugradjeni u cijenu mogu biti znatno podcijenjeni.

Metode odredjivanja cijena, nastavak

- Pokrivanje svih troškova
- Djelimično pokrivanje troškova (u kojem slučaju se potrebne subvencije)
- Sa odredjenim povratom na investiciju-profitom
- Kompetitivno odredjivanje kroz usporedjivanje sa susjednim pruzaocima usluga

Vrste tarifa

- **Jednodijelna tarifa:** najjednostavnija tarifa, ali je problem ako se stvarna potrošnja razlikuje od planirane, onda nema sigurnosti za pružaoca usluga, a korisnik se ne podstiče na racionalnu potrošnju: ne utiče se na modele ponasanja potrošača
- **Dvodijelna tarifa:** Jedan dio tarife je nezavisan od potrošnje, a drugi dio je vezan za stvarnu potrošnju. Ova tarifa preferira povrat fiksnih troškova, dok se povrat varijabilnih troškova vrsi mjerenjem potrošnje. Na ovaj način se optimizira potrošnja, ali i vrsi povrat troškova. Vazno je napomenuti da se vrijednost fiksne komponente smanjuje kako se povećava broj potrošača.

Vrste tarifa, nastavak

- **Blok tarifa.** U ovom tarifnom sistemu, cijena zavisi od potrosackog segmenta u kojem se nalazi potrosac. U zavisnosti od predodredjenih “blokova” potrosnje, potosaca moze placati uvecanu ili umanjenu cijenu pa tako razlikujemo progresivnu i regresivnu blok tarifu
- **Tarifni sistem koji zavisi od spoljnih faktora.** U ovom sistemu, potrosac placa za korištenje usluge u zavisnosti od nekih vanjskih faktora, t.j. standarda. Ovaj sistem se koristi gdje nije moguće mjerenje potrosnje, odnosno gdje je obracun potrosnje jednostavnije vrsiti na osnovu predodredjenih standarda nego putem ocitovanja brojila. N.pr. u V. Britaniji u odredjenim gradovima se vrsi obracun prema gradskim zonama, bez mjerenja, fiksno, a obracun je jednom ili dvaput godinje.

Vrste tarifa, nastavak

- Ostale vrste tarifa:
 - Vremenska
 - Sezonska
 - Za različite kategorije potrošača

Formule za odredjivanje-podesavanje cijena

Mogu se svrstati u dvije kategorije:

- 1) Stopa povrata
- 2) Indeks cijena

Stopa povrata omogućava da se pokriju svi operativni troškovi, plus specificirana stopa povrata na kapitalnu investiciju

Cijenovni indeks omogućava da se cijena usluge azurira u skladu sa vrstama troškova koje pružalac ima. Variraju od jednostavne formule, do složenih formula

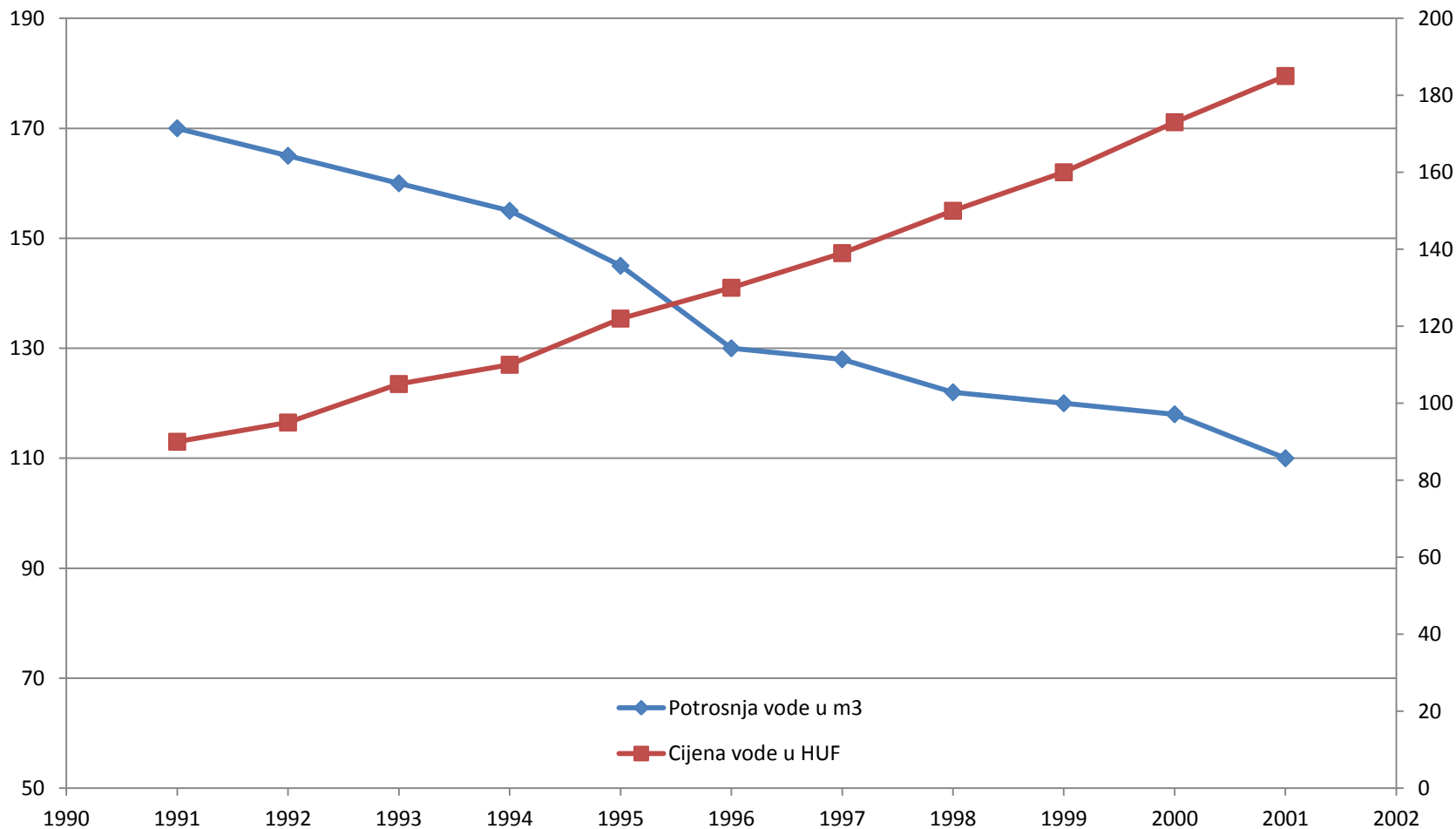
a) Faktor	b) index	c) % godisnjeg povecanja	d) ponder	e) Prilagodjavanje (c*d)
Plate	Index rasta plata	12	0.55	6,6 %
Gorivo	Index cijena goriva	18	0.12	2,16 %
Materijal		10	.10	1 %
Odrzavanje vozila		20	0.23	4,6 %
Ukupno prilagodjavanje				14,36 %

Kapitalne investicije

- Finansiraju se iz:
 - Izvora koje osigurava samo preduzece svojim poslovanjem (amortizacija-najcesce za pokrivanje tekuceg ili investijskog odrzavanja, profit, itd)
 - Kapitalom prikupljenim putem prodaje dionica, obveznica i sl (dionicarski kapital)
 - Pozajmljivanjem

Troskovi povrata na kapital imaju svoju refleksiju na cijenu usluge.

Cijena i potrošnja vode u Budimpešti

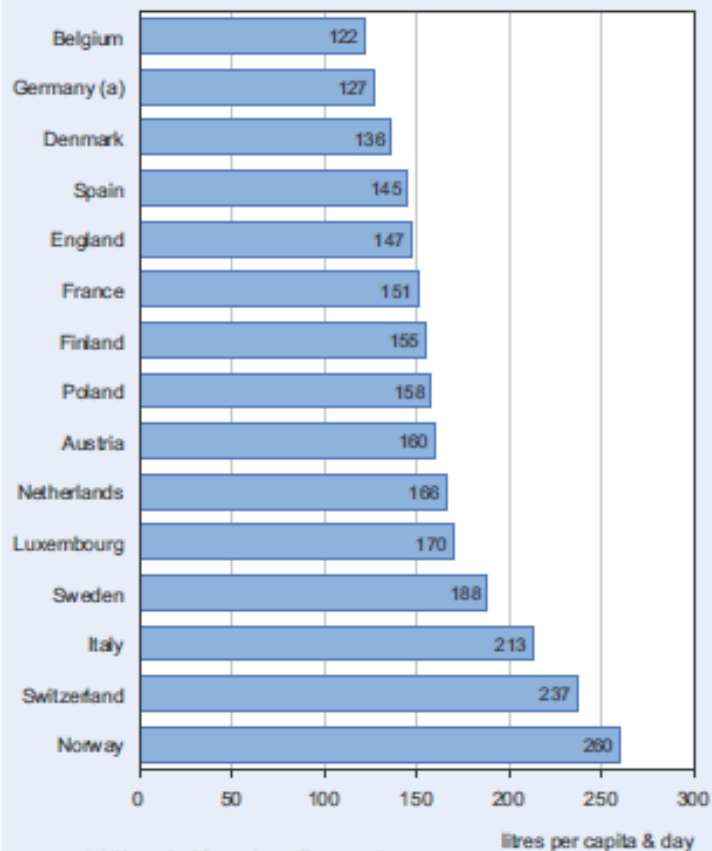

Regulator

- Regulator za privatne kompanije bez konkurencije
- Ko je regulator za državne monopolne kompanije?
- Da li je potreban Regulator na nivou sektora?

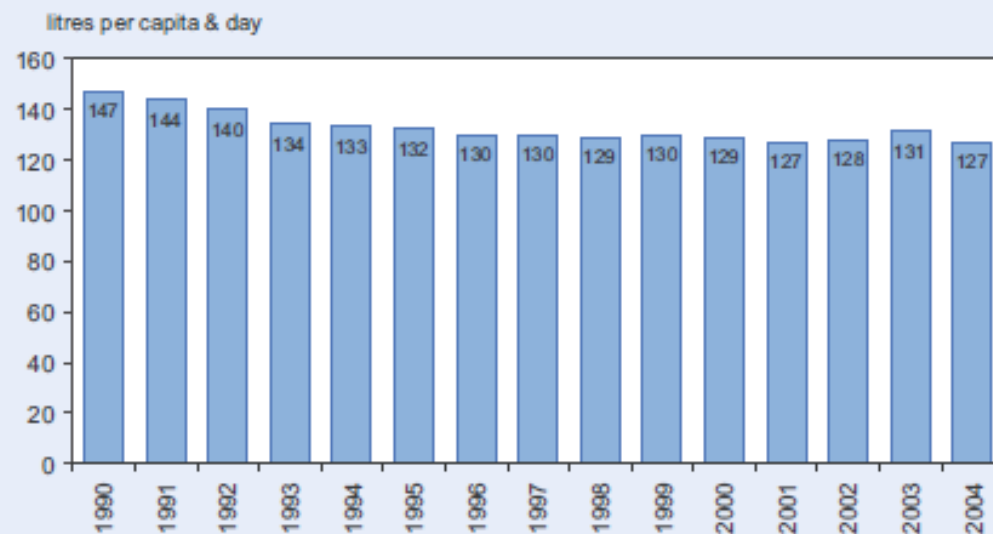
Njemacka, bez centralnog regulatora

WATER CONSUMPTION BY HOUSEHOLDS IN EUROPE

Source: ATT, BGW, DBW, DVGW, DWA and VKU (2005), Branchenbild der deutschen Wasserwirtschaft 2005, Bonn.

WATER CONSUMPTION IN GERMANY
households and small enterprises

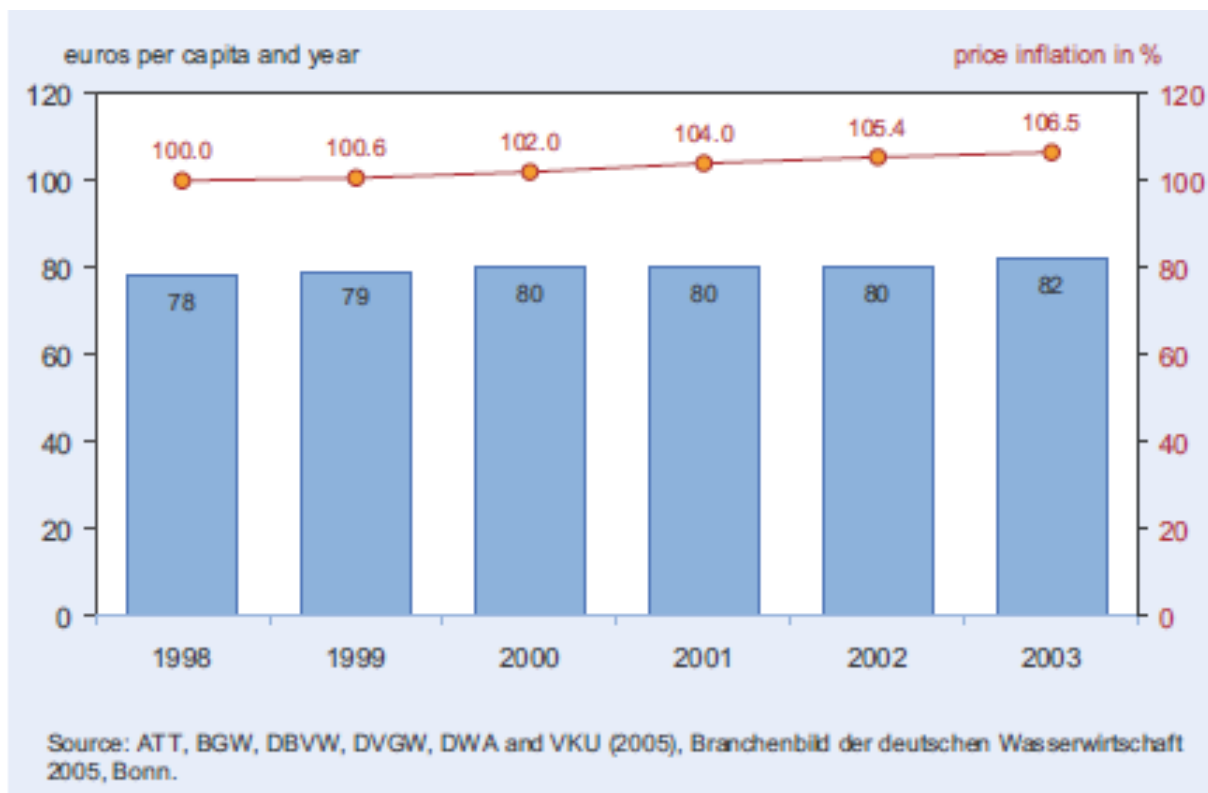

Source: ATT, BGW, DBW, DVGW, DWA and VKU (2005), Branchenbild der deutschen Wasserwirtschaft 2005, Bonn.

Njemacka, bez centralnog regulatora

- Razliciti oblici vlasništva, najcesce nekih od opcinskih oblika
- Pojavljuje se i koncesionari
- Decentralizaovan sistem, cijena se odredjuje lokalno, ali je okvir na nivou drzave
- Kompetitivnost se odredjuje kroz “benchmarking”, bilo dobrovoljno ili putem pritiska (civilni sektor, potrosaci,) i cijena se moze podnijeti na ocjenu tijelu nadleznom za kompetitivnost

Njemacka

Primjer 1: Regulator na trzistu (Ofwat), Velika Britanija

- Privatizacija 1989
- Osnovan nezavisni Regulator, koji nadzire pruzaoca vodnih usluga, osigurava kvalitet po povoljnoj cijeni za potrosaca, stara se o javnom interesu , postavlja zahtjevne mjere efikasnosti
- Cijene na osnovu mjerenja I bez mjerenja (na osnovu vrijednosti imovine, broja clanova, ili vrste imovine)
- Racuni se salju jednom ili dva puta godisnje
- Sve cijene vode odobrava Ofwat. Kompanije za snabdijevanje vodom kalkulisu cijenu, koju dostavljaju Regulatoru. Prihodovni zahtjev treba da pokrije sve troskove,
- Ciljevi cijenovnog limita su uvodjenje udgovornostu za sve aktere, podsticanje na efikasnost, zastita okolisa I finansiranje dobro upravljene kompanije
- Prihodovni zahtjev: pokriva operative troskove, kapitalne troskove, nagradjuje dobre performanse kompanije u proteklih 5 godina, nastavlja da finansira ranije kapitalna laganja kroz povrat na kapital, I placa poreze.
- Kompanije podnose biznis planove, sa planiranim kapitalnim investicijama
- Ofwat donosi cjenovni limit: RPI-X. Ako kompanije isporuce uslugu sa manjim troskovima nego sto je cjenovni limit, zadržavaju profit do ideceg postupka.. Minimalne usluge su definisane. Iduci tarifni postupak uzima ove cijene kao referentne. Takodjer, posebno se nagradjuju kompanije koje uspiju ustdjati sa malim dodatkom na cjenovni limit, odnosno sa umanjemjem.

Kako ukljuciti gradjane?

- Customer service committies

Primjer 2: Zakon o vodama R. Hrvatske

- UREDBA O NAJNIŽOJ OSNOVNOJ CIJENI VODNIH USLUGA I VRSTI TROŠKOVA KOJE CIJENA VODNIH USLUGA POKRIVA
- Ovom se Uredbom uređuje najniža osnovna cijena vodnih usluga i troškovi koje cijena vodnih usluga pokriva.
- Osnovna cijena vodnih usluga
- Najniža osnovna cijena vodnih usluga (« je osnovna cijena vodnih usluga koja osigurava puni povrat troškova od vodnih usluga, osim troškova gradnje komunalnih vodnih građevina)
- $NOC=T/V$ (Najniža osnovna cijena vodnih usluga može se promijeniti ukoliko je ukupno povećanje ili smanjenje troškova iz članka 4. ove Uredbe, odnosno povećanje ili smanjenje količine vodne usluge, veće od 5% godišnje)

FIKSNI I VARIJABILNI DIO NAJNIZE OSNOVNE CIJENE VODNIH USLUGA

- Fiksni dio najniže osnovne cijene vodnih usluga služi pokriću troškova koji ne ovise o količini isporučenih vodnih usluga, a nastaju kao posljedica priključenja nekretnine na komunalne vodne građevine
- Varijabilni dio najniže osnovne cijene vodnih usluga ovisi o količini isporučenih vodnih usluga.
- Visina varijabilnog dijela najniže osnovne cijene vodne usluge izračunava se prema izrazu:
 - $NOCv = (T - F)/V$
 - pri čemu je:
 - NOCv – varijabilni dio najniže osnovne cijene vodnih usluga izražen u kunama po m³,
 - T – planirani godišnji ukupni troškovi,
 - V – planirana godišnja isporuka vode
 - F – planirani godišnji iznos fiksnih troškova

Hvala na pažnji!

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands